**Kniha:** Cizinec (Albert Camus)

**Předmět:** Český jazyk – rozbor díla

**Přidal(a):** Michaela + Petra

# Albert Camus

- francouzský spisovatel, filosof a publicista
- je považován za čelního představitele existencionalismu (přestože sám toto označení odmítal)
- výrazně ovlivnil pozdější filosofické myšlení
- ve svých dílech hledá odpověď, jak se má chovat člověk, který nevěří ani v Boha, ani v sílu rozumu
    - Život je nesmyslný, ale všichni se snaží nalézt smysl života. Jeho hlavní hrdinové ho nenaleznou, pociťují absurditu
    - Jediné řešení nachází ve vzdorování osudu, ať je jaký chce, nutno snést i smrt
- pocházel z Alžíru, zde také po otcově smrti vyrůstal v chudinské čtvrti. Vystudoval zde filosofii a klasickou literaturu. (tato lokalita se objevu v jeho dílech)
- než se stal novinářem a spisovatelem, vystřídal mnoho profesí. Byl také rok členem komunistické strany, kterou však pro názorové neshody opustil
- kvůli novinařině byl vyhoštěn z Alžíru, a tak odjel do Paříže
- v roce 1957 získal NC za literaturu. Zemřel při autonehodě
- měl nestálé politické názory (Neustále něco hledal. Přecházel například od komunismu k antikomunismu),

**Další díla:**

- Mor
- Pád
- Mýtus o Sisyfovi

- Caligula apod.

# Literárně historický kontext

**Existencionalismus**

- umělecký a filosofický směr
- vzniká po 1. sv. válce v Německu, ale uchytil se až po 2. sv. válce
- člověk si dostatečně neuvědomuje své já a svou volbu
- jedna z možností při volbě je svoboda, ale musí se počítat s tím, že obnáší i záporné věci
- to, že se člověk svobodně rozhodl si uvědomí až v mezní situaci, kdy musí jednat sám za sebe
- pokud se člověk rozhodne musí za to nést následky
- teprve až počítáme s následky, tak jsme se člověk svobodně rozhodl (nesmí k tomu být dotlačen)
- lidé neustále hledají smysl života, ne vždy ho najdou
- teprve až si člověk uvědomí svou existenci, může dojít ke spokojenosti
- východiskem mu byl člověk jako jedinec izolovaný od společnosti i dějinného vývoje, člověk bez vazeb, soustředěný na svoje vnitřní ego, plný úzkosti, pocitu nesmyslnosti existence a vědomí nevyhnutelnosti smrti, odcizení a naprosté osamělosti, člověk opuštěný Bohem. V takové „nicotě“ se potom člověk pokouší překonat své zoufalství, dobírá se sebepoznání a sebeuskutečnění, volí si svými činy své bytí jako svobodu, protože člověk je takový, jakého sám sebe chce mít a jakým se činí.
- politicky lze existencialisty označit jako velmi levicové, jejich filosofické názory jsou poměrně pesimistické.
- domnívali se, že existence předchází podstatu.
- byl kladen velký důraz na aktivitu vůči budoucnosti a sobě, to je dovedlo k popření Boha a tím i křesťanské morálky.
- tvrdili, že jediná jistota tohoto světa je smrt.
- ukazují člověka zdecimovaného, na přelomu života a smrti
- závislost bytí na čase
- **V literatuře se projevuje ve 40. letech 20. stol**
    - pocit člověka, že je odcizen společnosti
    - vnímá absurditu života, pocit úzkosti a strachu
    - hl. hrdinové se dostávají do mezní situace (otázka života a smrti)
    - svými činy rozhodují o svém osudu, nesou za ně zodpovědnost

- bouří se proti konvencím, okolnostem- svoboda.

**Další autoři tohoto období:**

- Anne Franková – Deník Anny Frankové
- William Styron – Sophiina volba
- Norman Mailer – Nazí a mrtví
- Winston Churchill – memoáry týkající se 2. světové války
- Michal Šolochov – Osud člověka, nositel Nobelovy ceny za literaturu

# Rozbor díla: Cizinec

**Žánr:**

- novela, filozofický román

**Období vzniku:**

- existencionalismus, v době během druhé světové války

**Hlavní myšlenka díla:**

- Obraz mravní společnosti v první pol. 20. stol., absurdnost světa, který raději popraví člověka, než aby přijal, že je jiný.
- Absurdnost světa – soudní proces apod.
- Chování společnosti k jedinci, který je odlišný, neschopnost společnosti takového člověka přijmout

**Téma:**

- odvaha člověka, který je ochoten zemřít pro pravdu
- odsouzení člověka pouze za to, že je jiný -> osamocení, cítí se jako cizinec

**Motiv:**

- smysl života, vina, trest, necitelnost, lhostejnost, odcizení, odlišnost, absurdnost světa, společnosti, ego, existence, samota

**Umělecké a kompoziční prostředky:**

- román, ale tvarem a rozsahem podobný novele
- první část dějová
- druhá úvahová
- chronologická kompozice (občas si vzpomene na minulost, také pronáší věty jako například to bylo dřív…)
- název je symbolický- hlavní postava je cizinec ve společenském světě
- spřízněnost s Kafkovým stylem
- text je členěn na odstavce
- 1. část 6 kapitol, 2. část 5 kapitol

**Autorský postoj**

- obhajuje Mersaulta, sympatizuje s ním a stojí na jeho straně

**Jazyková vrstva:**

- spisovná čeština
- krátké věty – zhušťují děj, gradace (Hemingwayova metoda ledovce)
- nerozvinuté věty- suchý, informační dojem (naznačuje Mersaultovu nezúčastněnost ve světě), vede k odcizení od děje
- ich- forma
- přímá řeč
- nepřímá řeč (maminka řekla, že…)

**Místo a rok vydání:**

- Praha, 2005

**Časoprostor**

Příběh se odehrává v Alžírsku v první polovině 20. století.

Jeho verdikt ovlivnilo jeho chování na matčině pohřbu. Neprojevil žádnou lítost. Pouze pil kávu a kouřil cigarety. Dokonce mu ani slza neukápla. Také když si chtěl vzít volno na pohřeb své matky, tak konstatoval tím, že „za pohřeb své matky prostě nemůže“.

„Dlouho jsme tak seděli. Vzdechy a vzlyky té ženy konečně utichaly. Jenže teď zase neustále popotahovala. Až nakonec přece jen umlkla. Mě přešla ospalost, jen jsem byl umořený a bolelo mě v kříži. A byl jsem zas nesvůj z toho, že všichni mlčí. Jenom čas od času bylo slyšet podivný zvuk, který jsem si nedovedl vysvětlit.“ (str. 14)

Dále soud ovlivnilo, když šel večer Mersault se svou milenkou na veselohru do kina. Toto vyvolávalo pocit, že Mersault vůbec netruchlí nad smrtí své matky, což porotu také pobuřovalo.

„Dvakrát jsem byl v biografu s Emmanuelem, který pokaždé něčemu nerozumí. Musí se mu děj vysvětlovat. Včera v sobotu byla u mě Marie, jak jsme si domluvili. Když jsem ji viděl v těch hezkých šatech s červenobílými proužky a v kožených sandálech, prudce jsem po ní zatoužil. Pod látkou se jí rýsovala pevná prsa a s tou opálenou pletí měla obličej jak rozkvetlý. Autobusem jsme dojeli pár kilometrů za Alžír, na pláž vmáčknutou mezi skály a od země oddělenou rákosím. Ve čtyři odpoledne slunce už tolik nepražilo, ale voda hřála a líně se válela v dlouhých mělkých vlnách. Marie mě naučila novou hru.“ (str. 35)

Prokurátor během soudního procesu také argumentoval, že Mersault během celého líčení neprojevil sebemenší lítost nad svým činem. Působil velice necitelně.

„Když nic jiného, tohle mě zarazilo a já 78 přestal prokurátora sledovat až do chvíle, kdy jsem ho slyšel volat: “A projevil snad alespoň lítost? Ani dost málo, pánové. Za celé vyšetřování nedal ten člověk najevo jediný náznak pohnutí nad svým odporným přestupkem.“ Při těch slovech se ke mně otočil, ukázal prstem a cupoval mě dál, přestože mi nebylo dost jasné, proč vlastně. Musel jsem samozřejmě uznat, že má pravdu. Svého činu jsem nijak zvlášť nelitoval.“ (str. 88)

**Vypravěč**

- Příběh je vyprávěný v ich-formě. Autor používá krátké, stručné, nerozvinuté věty. Kniha je psaná velmi lhostejně bez projevených emocí, což bychom neočekávali. Na druhou stranu si myslím, že to k příběhu velmi sedí. Mersault není emotivní, ale právě naopak lhostejný, stejně jako jazyková forma.

**Hlavní postavy a jejich charakteristika:**

- **Mersault**
  - hlavní postava a vypravěč, mladý úředník, je cizinec ve společnosti – vybočuje z běžných společenských konvencí („co mi je do smrti druhých, do lásky k nějaké matce, co mi je do Boha, do životů, pro které se lidé rozhodli, do osudů, které si vyvolili, když mne samého si volil jeden jediný osud?…)
  - jeho život plyne – jeho osud určen souhrou náhod, necítí odpovědnost za vinu (důraz na svobodu volby sama sebe), jeho život pozbývá smyslu – ztráta schopnosti orientace a rozumového hodnocení světa, pudové jednání, zbavení všech iluzí
  - „Nejdříve mi řekl, že mě lidé popisují jako člověka zamlklého a uzavřeného, a chtěl vědět, co si o tom myslím já. Odpověděl jsem: „Nikdy mě nenapadá nic tak zvláštního. Proto mlčím.“
  - je nezúčastněný. Do jeho života přicházejí a odcházejí události, se kterými se musí

vypořádat, nedělá nic navíc (žije úsporně), dělá jen nezbytně nutné věci (pohyby), zbytečně ani neukazuje své pocity, kouká se na svět přes „clonu“, kterou se nesnaží překonat
    - i když nedává najevo své emoce, tak je má (raduje se z Marie, z maličkostí v pozorovaném světě), bere věci takové, jaké se mu naskytnou (manželství s Marií), neumí se obětovat pro druhé, ničeho nelituje (smrt matky a Araba), nedokázal lhát (nechápal, proč by to měl dělat) a přetvařovat se, i kdyby mu to pomohlo (soud), smrt je pro něj jedinou jistotou
    - v úryvku se zmiňuje, že dříve studoval (byl ctižádostivý, chtěl něčeho dosáhnout, měl ambice), ale musel zkončit kvůli finanční situaci rodiny
    - pokaždé když se dostane do kontaktu se sluncem (vedrem) má výpadky, „okna“. Neovládá se. Neví, co má dělat
- **Marie**
    - zamiluje se do Mersaulta, má ho ráda i přes jeho podivínství, touží po jeho lásce, kterou nenalézá
    - těší se z každého náznaku Mesultova citu k ní, ve vězení ho přijde navštívit jen jednou (později nemůže, protože nejsou manželé), od soudu s ní Mersault nemá žádný kontakt
- **Raymond**
    - soused, pochybný charakter, agresivní, má problémy s partou Arabů (jeden z nich je bratr jeho bývalé přítelkyně)
    - jednodušší, touží po přátelství s Mersaultem, příjde mu zajímavý a inteligentní

**Další symbolické postavy:**

- Salamano – soused, jeho příběh se psem, kterému nadává a mlátí ho (ty mrcho jedna…), pak se mu pes zaběhne a on bez něj nemůže být
- Správce v útulku- u soudu z počátku vypovídá proti Mersaultovi (vypráví o jeho podivínství), pak se ho ale při výpovědi Mersault zastane a na správci je vidět, že je mu vděčný
- žena jako automat- potká ji v restauraci u Célesta (Céleste má Mersaulta rád. U soudu se snaží vypovídat v jeho prospěch, až Mersaulta napadne, že je to poprvé, co by rád políbil muže). Osudová nahodilost ochromuje lidskou vůli (a tím pádem tvoří osud) a zbavuje člověka možnosti odpovědnosti.

***Další:***

- Sám Camus popisuje Cizince jako *„příběh člověka, který je bez jakéhokoli hrdinství ochoten zemřít pro pravdu“*. Kdyby Meursault alespoň předstíral zájem o společnost a

naoko se podřizoval jejím normám, zachránil by si život.

- Velice důležitým jevem v tomto románu je **slunce** a také **teplo**, jelikož právě ve chvílích kdy svítí slunce, Mersault se dostává do nepříjemných situací. Můžeme si toho povšimnout během pohřbu Marsaultovy matky, ve chvíli, kdy jsou na pláži a on zabije jednoho z Arabů, či na konci během Mersaultova procesu.
- Meursault je tedy skutečným cizincem jen vůči společnosti a jejím normám. Necítí potřebu vyznávat lásku a žádat o ruku ženu, se kterou spí; nezajímá ho žádný kariérní postup; nehodlá si z vlastní iniciativy vyhledávat přátele; nechápe, proč by měl před soudem předstírat, že lituje svého zločinu; nehodlá se kát ze svých hříchů. Každý (Marie, nadřízený, Raymond, soudce, zpovědník) za ním neustále chodí s nejrůznějšími požadavky a hodlá jej nějakým způsobem vtáhnout do společenské hry. Meursault na návrhy odpovídá někdy vlídnou, jindy podrážděnou lhostejností a i nadále dává přednost svému vlastnímu světu.

**Úvaha**

Mersault byl odsouzen za vraždu člověka, kterou skutečně spáchal. Vražda je snad nejhorší zločin, který existuje, avšak polehčující okolnosti vše ovlivňují. Jako první zaútočili Arabové a Mersault pouze bránil svého přítele. Myslím si, že k této okolnosti měl soud přihlédnout, ale on odsoudil Mersaulta spíše za jeho odlišné chování oproti ostatním lidem a jeho necitelnosti. Důvodem jeho odsouzení nebyla vražda (dalo by se říct, že ta byla spáchána v sebeobraně a obraně), avšak jeho chování na a po pohřbu své matky. Také jeho chování během soudu mu nijak nepřilepšilo.

Podle mého názoru byl rozsudek opravdu nespravedlivý. Není možné odsoudit někoho k trestu smrti kvůli tomu, že je odlišný oproti ostatním a chová se jinak během svého života. Přišlo mi jednoznačné, že Mersault byl nějakým způsobem psychicky narušený, jelikož si pořádně ani neuvědomoval svůj čin a nedokázal se hájit. Tudíž si myslím, že mu nejdříve soud měl domluvit sezení s psychologem a brát v potaz lékařský posudek na jeho stav a spáchání zločinu.

**Porovnání se sebou**

Na první pohled mi přišla postava Mersaulta velmi negativní. Nelíbilo se mi, jak byl lhostejný ke svému okolí. Například když nebrečel na pohřbu své matky, či mu bylo jedno, jestli si ho chce vzít Marie. Kdybych já měla takového člověka v okolí, tak s ním podle mého názoru

nevycházím. Já osobně si připadám jako opak Mersaulta, jsem velmi otevřená, extrovertní a zároveň všechno příliš prožívám. Na druhou stranu znám plno takových lidí a obdivuji, jak si s ničím nedělají hlavu. Vždycky jsem si myslela, že se tací lidé mají lépe a přála bych si být jedním z nich, ale tato kniha mi změnila velice rychle názor. Nedokážu si představit takto žít. Život musí být pro takové lidi velmi nudný a někdy je potřeba špatných emocí, abychom dokázali prožít ty příjemné. Avšak v nějakých chvílích mi jeho myšlení ve vězení připomínalo i mé během karantény, kdy jsem se s nikým nevídala a velmi mi to chybělo. Je zvláštní, že v takových to situacích myslíme všichni dost podobně.

**Zhodnocení díla**

Kniha mě upřímně moc nezaujala. Líbí se mi spíše díla, kde mohu najít plno zajímavých zvratů a jejich děj se posouvá celou dobu vpřed (např. romány). První část mi přišla jako nudný zdlouhavý popis života jednoho nezajímavého a ponurého člověka. Druhá část byla trochu napínavější, jelikož jsem chtěla znát rozsudek poroty. Ale celkově bych knihu svým přátelům nedoporučila. Podobným dílem a daleko zajímavějším mi přišel Hordubal, kterého bych doporučila spíše (děj, následný soudní proces).

Název *Cizinec* se podle mého názoru odvíjí od postavení Mersaulta ve společnosti. Mnohým lidem mohl připomínat svým chováním cizince. Byl oproti ostatním velmi odlišný. Každopádně tento název mi přijde velice výstižný.

**Kompozice textu:**

Kniha je členěna do dvou částí a několika kapitol (1. část – 6 kapitol, 2. část – 5 kapitol). První část je hlavně dějová a vypráví o posledních dnech života Mersaulta na svobodě.

Příběh začíná úmrtím Mersaultovy matky. Jeho matka byla již stará a žila v zařízení pro starší lidi, jelikož už si s ní Mersault neměl o čem povídat a neměl dostatek peněz na to, aby ji živil. Celý pohřeb probíhal strašným způsobem. Mersault neprojevil sebemenší lítost, pil kávu a v ten samý večer šel na veselohru se svou milenkou Marií do kina. Následně si vyrazil na pláž se svým přítelem Raymondem, který se mu svěřil, že ho pronásledují Arabové kvůli jeho poměru. Když si užívají, tak zahlédnou v dáli přicházet Araby. Jeden z nich dokonce řízne Raymonda. V afektu řezné rány a velkého tepla Mersault chladnokrevně zabil střelnými ranami jednoho

z Arabů, jenž na místě umírá.

Druhá část knihy popisuje soudní přelíčení. Mersault během vyšetřování nedokáže ochotně spolupracovat a projevuje opět velkou lhostejnost. Jeho neochota však hraje roli v jeho neprospěch. Jeho milenka ho mohla také navštívit pouze jednou, protože nebyla jeho manželkou. Celé dny si krátí spaním a vzpomínáním na jeho předchozí život.  Když nastal soud, tak i zde Mersault jedná velice arogantně a pouze vše odkývá, jelikož k tomu nemá, co říct. Řekla bych, že je spíše souzen za to, jak se chová jinak z vnějšku (jako cizinec), než za vnitřní stránku (co ho vedlo k vraždě atd.). Nakonec soud rozhodne k odsouzení trestu smrti. Nakonec je poslán za Mersaultem kněz, který ho přesvědčuje, že mu bůh pomůže, ale Mersault v boha nevěří, takže se akorát vytočí. Nakonec jde Mersault zemřít vyrovnaný a klidný.